

ÇOCUKLARDA YARATICILIK VE SANAT: Gelişim, Eğitim ve Pedagojik Yaklaşımlar

YAZARLAR

Neşe DURAN

İstanbul Gedik Üniversitesi

Emine Hande AYDOS

İstanbul Aydın Üniversitesi

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-399-890-5	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı Çocuklarda Yaratıcılık ve Sanat: Gelişim, Eğitim ve Pedagojik Yaklaşımlar	Yayıncı Sertifika No 47518
Yazarlar Neşe DURAN ORCID iD: 0000-0001-8920-8577 Emine Hande AYDOS ORCID iD: 0000-0002-9975-0236	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık Bisac Code EDU023000 DOI 10.37609/akya.3220
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	

Kütüphane Kimlik Kartı

Duran, Neşe. Aydos, Emine Hande.

Çocuklarda Yaratıcılık ve Sanat: Gelişim, Eğitim ve
Pedagojik Yaklaşımlar / Neşe Duran, Emine Hande Aydos.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.

85 s. ; 135x210 mm.

Kaynakça var.

ISBN 9786253998905

1. Eğitim.

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

YARATICILIĞIN GELİŞİM SÜRECİ VE ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1.1. Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılığın Gelişim Süreci ve Etkileyen Faktörler	2
1.1.1. 0-2 Yaş Çocukta Yaratıcılığın Gelişim Süreci ve Etkileyen Faktörler	3
1.1.2. 3-4 Yaş Çocukta Yaratıcılığın Gelişim Süreci ve Etkileyen Faktörler	4
1.1.3. 5-6 Yaş Çocukta Yaratıcılığın Gelişim Süreci ve Etkileyen Faktörler	4
1.2. Çocukta Yaratıcılığı Engelleyen Faktörlerin İncelenmesi	6
1.2.1. Bireysel Engeller	6
1.2.2. Kültürel Engeller	7
1.2.3. Algısal Engeller	8
1.2.4. Duygusal Engeller	8
1.2.5. Öğrenilen Engeller	8
1.2.6. Toplumsal Engeller	9
1.3. Çocukta Yaratıcılığı Teşvik Eden Faktörlerin İncelenmesi	10
1.3.1. Aile ve Okul Ortamlarının Önemi:	10
1.3.2. Fiziksel ve Sosyal Ortam	11
1.3.3. Eğitim Programları ve Öğretmen Tutumu	11
1.3.4. Çocuğun Gelişimine Yönelik Destekler	12
1.4. Çocuğun Hayal Gücünün Gelişimi ve Desteklenmesi	14

BÖLÜM 2

ÇOCUKLARIN SANATI ALGILAMA BİÇİMLERİ

2.1. Çocuklarda Algı Gelişimi ve Sanat Eğitiminin Etkisi	18
2.1.1. Sanatın Görsel Algı Üzerindeki Etkisi	19
2.1.2. Sanatın İşitsel Algı Üzerindeki Etkisi.....	20
2.1.3. Sanatın Dokunsal Algı Üzerindeki Etkisi.....	21
2.2. Sanat Eğitimiyle Çocuklarda Çevre Duyarlılığını Güçlendirme ...	23
2.2.1. Sanat Eğitiminde Atık Materyalin Kullanımı	26
2.3. Çocukların Sanat Çalışmalarının Değerlendirilmesi	27
2.3.1. Düzey Belirleyici/ Norm-Referanslı Değerlendirme	29
2.3.2. Gelişimsel Değerlendirme/Poltfolyo.....	30
2.3.3. Sanatsal Değerlendirme.....	30
2.3.4. Sistematik Gözlemlerle Değerlendirme	31
2.4. Çocukların Sanat Çalışmalarının Sergilenmesi	32
2.5. Çocuklarla Bir Sanat Çalışması Yürütmek.....	33

BÖLÜM 3

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE YENİLİKÇİ YAKLAŞIMLAR

3.1. Okul Öncesi Eğitimde STEAM Eğitim Yaklaşımı	38
3.1.1. STEAM Eğitim Yaklaşımında Sanat	40
3.2. Dijital Dünya ve Çocuk.....	42
3.2.1. Erken Çocukluk Döneminde Dijital Dünya.....	43
3.3. Artırılmış Gerçeklik Teknolojisi (AG) ve Okul Öncesi Eğitim.....	46
3.3.1. Artırılmış Gerçeklik Teknolojisi ve Sanat	48

BÖLÜM 4

ÇOCUKLAR İÇİN SANAT ELEŞTİRİSİ VE PEDAGOJİK YÖNTEMLER

4.1. Anderson'ın Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi	55
---	----

4.2. Taylor' ın Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi	56
4.3. Barret' in Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi	58
4.4. Edmund Burke Feldman' ın Pedagojik Sanat Eleştirisi Yöntemi ...	59
4.4.1. Betimleme Aşaması.....	61
4.4.2. Çözümleme Aşaması	62
4.4.3. Yorumlama Aşaması	63
4.4.4. Yargı Aşaması.....	64
KAYNAKLAR.....	69

KAYNAKLAR

- Akarođlu, E. G. (2014). Sanat eğitim programının 6 yaş çocuklarının gorsel algı düzeylerine etkisi. [Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya].
- Alakuř, A. O., & Mercin, L. (2005). Sanat eleştirisi ve pedagojik eleştiri yonteminin incelenmesi. Dicle Üniversitesi Ziya Gokalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 5, 36-46. <https://dergipark.org.tr/en/pub/zgefd/issue/47965/606859>
- Alashari, M. (2021). The significance of Feldman method in art criticism and art education. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 25(2), 877-884.
- Albayrak, H., Çağdaş A., & Cantekinler, S. (2003). Okulöncesi eğitimde dramatik etkinlikler. Konya: Eğitim Kitapevi.
- Alkhamisi, A. O., Arabia, S., & Monowar, M. M. (2013). Rise of augmented reality: Current and future application areas. *International Journal of Internet and Distributed Systems*, 1(04), 25.
- Alsaggar, M., & Tubaishat, T. (2021). The effect of a proposed program based on Feldman's method of art criticism in art education. *Atatürk Üniversitesi GSF Sanat Dergisi*, 37, 277-295. <https://doi.org/10.47571/ataunigsfd.81270>
- Amabile, T. M. (2018). *Creativity in context: Update to the social psychology of creativity*. Routledge.
- Amabile, T. M., & Pillemer, J. (2012). Perspectives on the social psychology of creativity. *The Journal of Creative Behavior*, 46, 3-15.
- Amerikan Pediatri Akademisi (2016). Ekran süresi 1-3 yaş arası çocukların gelişimini olumsuz etkileyebilir mi? <https://www.bbc.com/turkce/haberler-47071017>.
- Aral, N. (2022). Dijital Dünyada Çocuk Olmak. *TRT Akademi*, 7(16), 1134-1153.
- Aral, N., & Kadan, G. (2020). Technology and teachers in the preschool period. *Early Childhood Development and Education*, 51(3), 221-240. IGI Global.
- Argun, Y. (2004). *Okul öncesi dönemde yaratıcılık ve eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Arts in Education. (2021). *ABC of the Three Muses*. <https://artsineducation.ie/en/project/abc-of-the-three-muses/>

- Atacı, S. (2020). Mekân-öğrenme ilişkisinin çocuk müzeleri üzerinden incelenmesi. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 2(1), 28-53.
- Ayaydın, A. (2010). Okul öncesi dönemde görsel sanatlar eğitiminin bireye kazandırdığı değerler. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 187-200.
- Ayaydın, A. (2011). Çocuk gelişiminde bir oyun olarak sanat ve resim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(37), 303-316.
- Aykaç, V. (2019). Erken çocuklukta sanat eğitiminin yeri ve önemi. In H. T. Ünal (Ed.), *Çocukta sanat eğitimi ve yaratıcılık*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3428-Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 2276. <https://ets.anadolu.edu.tr/storage/nfs/CGE212U/ebook/CGE212U-16V1S1-8-0-1-SV1-ebook.pdf>
- Bagnato, S. J. (2005). The authentic alternative for assessment in early intervention: An emerging evidence-based practice. *Journal of Early Intervention*, 28(1), 17-22.
- Bagnato, S. J. (2007). *Authentic assessment for early childhood intervention*. London: The Guilford Press.
- Barrett, T. (2020). Sanatı eleştirmek: Günceli anlamak (G. Metin, Çev.). Hayalperest Yayınevi.
- Başaran, M., Nacar, E., Aksay, G., Tüfekci, H., & Vural, Ö. F. (2022). Artırılmış Gerçeklik (AG) uygulamalarının okul öncesi dönemde uygulanabilirliğine ilişkin öğretmen görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (62), 135-157.
- Bayındır, N. (2013). *Çocuklarda Yaratıcılık ve Geliştirilmesi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Bektaş, M., & Kandaz, U. (2023). Bebeklik (0-2 yaş) döneminde oyunla öğretim. *Oyunla öğretime geleneksel ve teknolojik yaklaşımlar* (7. baskı). Efe Akademi Yayınları.
- Bell, D. (2012). Talking about art with young people: Conversational strategies for aesthetic learning in early childhood settings. *International Art in Early Childhood Research Journal*, 3(1), 1-17. Retrieved from http://artinearlychildhood.org/journals/2012/ARTEC_2012_Research_Journal_1_Article_1_Bell.pdf
- Bencik Kangal, S., & Özkızıklı, S. (2015). Teknoloji ve eğitim. In P. Bayhan (Ed.), *Okul öncesi eğitimde teknolojinin rolü* (s. 10-31). Ankara: Hedef Yayınları.
- Bequette, J. W., & Bequette, M. (2012). A Place for Art and Design Education in the STEM Conversation. *Art Education*, 65(2), 40-47.
- Bertrand, M. G. (2019). STEAM education in Ontario, Canada: A case study on the curriculum and instructional models of Four K-8 STEAM Programs [Master's thesis, The University of Western Ontario,

- Canada]. Tsupros, N., Kohler, R., & Hallinen, J. (2009). STEM education: A project to identify the missing components. *Intermediate Unit, 1*, 11-17.
- Bland, D., & Sharma-Brymer, V. (2012). Imagination in school children's choice of their learning environment: An Australian study. *International Journal of Educational Research, 56*, 75-88.
- Bland, D., & Sharma-Brymer, V. (2012). Imagination in school children's choice of their learning environment: An Australian study. *International Journal of Educational Research, 56*, 75-88.
- Bozkurt, A., & Akalın, S. (2010). Matematik öğretiminde materyal geliştirilmesinin ve kullanımının yeri, önemi ve bu konuda öğretmenin rolü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 27*, 47-56.
- Buggie, J. (2023). An Evaluation of the Teacher-Artist Partnership CPD Initiative for Supporting and Enhancing Arts Education in Primary Schools. Submitted by Jennifer Buggie, Practitioner Researcher. Retrieved from.
- Bujak, K. R., Radu, I., Catrambone, R., MacIntyre, B., Zheng, R., & Golubski, G. (2013). A psychological perspective on augmented reality in the mathematics classroom. *Computers & Education, 68*, 536-544.
- Bulkin, D. A., & Groh, J. M. (2006). Seeing sounds: visual and auditory interactions in the brain. *Current Opinion in Neurobiology, 16*(4), 415-419.
- Buyurgan, S., & Buyurgan, U. (2019). Sanat eğitimi ve öğretimi (5. bası). Pegem Yayıncılık.
- Büyükkazaz Öztürk, E. (2019). Okul öncesi çocuk gelişiminde sanat eğitiminin yeri ve önemi. [Yüksek Lisans Tezi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü].
- Büyüksaatçi, S., Küçükdeniz, T., & Esnaf, Ş. (2008). Geri dönüşüm tesislerinin yerinin Gustafson-Kessel Algoritması-Konveks programlama melez modeli tabanlı simülasyon ile belirlenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 7*(13), 1-20.
- Bybee, R. W. (2013). What is STEM education? *Science, 329*(5995), 996-996.
- Cem, Kara. (2022). Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında yaratıcılığı destekleyen bir faktör olarak resimlemelerin kullanımı. *STAR Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi, 3*(4), 221-240.
- Chen, P., Liu, X., Cheng, W., & Huang, R. (2017). A review of using Augmented Reality in Education from 2011 to 2016. In X. X. Editor & Y. Y. Editor (Eds.), *Innovations in smart learning* (ss. 13-18). Springer.
- Chen, Y., Wang, Q., Chen, H., Song, X., Tang, H., & Tian, M. (2019, June). An overview of augmented reality technology. *Journal of Physics:*

- Conference Series*, 1237(2), 022082. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1237/2/022082>
- Collins, A., & Halverson, R. (2018). Rethinking education in the age of technology: The digital revolution and schooling. USA: Teachers College Press.
- Coşkun, C. (2017). Bir sergileme yöntemi olarak artırılmış gerçeklik. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (20), 61-75.
- Coşkun, C. (2021). Sanat müzelerinde artırılmış gerçeklik uygulamaları. *Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 3(2), 103-123.
- Çağlayan, N., Dereobalı, N., Dinçer, A., Dönmez, B., Gümüşçü, Ş., & Pişkin, Ü. (2000). Okul öncesi dönemde dil gelişimi etkinlikleri. Ankara, Türkiye: Ankara Sim Matbaası.
- Çakabay, S. (2019). 60-72 aylık çocuklar için hazırlanan işitsel eğitim materyallerine dayanan işitsel işleme programının işitsel işleme becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Çakmak, A., & Geçmiş, H. H. (2018). Çocukta Sanat ve Yaratıcılık. Ankara, Türkiye: Vize Basın Yayın.
- Çelebi, S. (2022). Sanat eğitiminin okul öncesi dönem çocuklarının sanat eleştirisi yapabilme ve resimleme becerilerine etkisi. [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi].
- Çelik, O. T., Davut, Açar, Yunus, Tunç, & Candemir, B. (2022). Sınıf öğretmenlerinin çocuklarda yaratıcılığa ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 1182-1203.
- Çepni, S. (2006). Öğretimde planlama ve değerlendirme. (Eds. A. Doğanay & E. Karip). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çetin, Z. (2015). Yaratıcılığın Gelişimi. Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık ve Geliştirilmesi. In Öncü, E. Ç. (Ed.), *Erken çocukluk döneminde yaratıcılık ve geliştirilmesi* (4. Baskı, ss. 82-94). Ankara: Pegem Akademi.
- Çimen, O., & Yılmaz, M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin geri dönüşümle ilgili bilgileri ve geri dönüşüm davranışları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 63-74.
- Doyle, M. (2017). Elements of Art. STEAM. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5969448/>
- Dursun, M. A. (2011). Okulöncesi eğitim döneminde yaratıcılığı engelleyen faktörlere ilişkin ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin belirlenmesi [Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Fox, J. E., & Schirmacher, R. (2014). Çocuklarda sanat ve yaratıcılığın gelişimi (N. Aral ve G. Duman, Çev.; 7. Basım). Ankara: Nobel Yayınevi.

- Fox, J. E., & Schirmmacher, R. (2018). Çocuklarda sanat ve yaratıcılığın gelişimi (N. Aral & G. Duman, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Geist, K., Geist, E. A., & Kuznik, K. (2012). The patterns of music: Young children learning mathematics through beat, rhythm, and melody. *Young Children*, 67(1), 74-79.
- Girotra, K., Terwiesch, C., & Ulrich, K. T. (2010). Idea generation and the quality of the best idea. *Management Science*, 56, 591-605. <https://doi.org/10.1287/mnsc.1090.1144>.
- Göncü, İ. Ö. (2002). 4-6 Yaş Çocuklarına Uygulanan Müzik Eğitiminin Müziksel Ses ve İşitsel Algı Gelişimlerine Etkileri [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü].
- Gralewski, J., & Karwowski, M. (2013). Creativity and gender: Associations between creative thinking test scores and personality. *Creativity Research Journal*, 25(1), 109-114. <https://doi.org/10.1080/10400419.2013.752231>
- Gürbüz, C. (2021). Çağdaş sanat üretimlerinde bağlamlar dahilinde sanat eleştirisi. *Sanat ve İnsan Dergisi*, 5(1), 169-183.
- Hasanov, E. T. (2021). Animism and Language Evolution. Available at SSRN 3944281
- Huang, Y., Li, H., & Fong, R. (2015). Using augmented reality in early art education: A case study in Hong Kong kindergarten. *Early Child Development and Care*, 186(6), 879-894. <https://doi.org/10.1080/03004430.2015.1067888>
- Hurwitz, A., & Day, M. (2007). Children and their art: Methods for the elementary school (8th ed.). Thomson Wadsworth.
- Ivanova, M., & Ivanov, G. (2011). Enhancement of learning and teaching in computer graphics through marker augmented reality technology. *International Journal on New Computer Architectures and Their Applications*, 1(1), 176-184.
- İlden, S., & Kaymak, M. N. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesinde sanat eğitimi anlayışına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Akdeniz Sanat*, 9(18).
- İnceoğlu, M. (2004). *Tutum, Algı ve İletişim*. İstanbul: Elips Kitabevi.
- Kabataş, M. (2017). Çocuk Gelişimi Açısından Müzik Eğitiminin Çocuğa Kazanımları. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 153-164.
- Kahramantekin, A. (2022). Çevre Dostu Okullar Projesi. İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü. Çevre Dostu Okul Çalışmaları. https://istanbul.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_09/07143342_doYa_dustu_okul_dergisi.pdf

- Kahrıman-Pamuk, D., Elmas, R., & Pamuk, S. (2020). Artırılmış gerçeklik ve fen etkinlikleri: Okul öncesi öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşleri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 671-699.
- Kara, Ş., & Şençiçek, S. (2015). Yaratıcı çocuk yetiştirmede problemler ve çözüm önerileri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 90-97.
- Karabulut, N., Karakuzu, M., & Konca, Y. (2008). Sanat eğitiminde pedagojik eleştiri yöntemleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 21, 87-111.
- Karabulut, N., Karakuzu, M., & Konca, Y. (2008). Sanat eğitiminde pedagojik eleştiri yöntemleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 21, 87-111.
- Karakaş, M., & Özerbaş, M. (2020). Fizik dersinde artırılmış gerçeklik uygulamalarının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 10(2), 452-468.
- Kaya, E. (2022). Eğitsel oyunlarla uygulanan pedagojik sanat eleştirisi yönteminin özel eğitim meslek okulu öğrencilerinin sanatsal gelişim düzeyine etkisi. [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi].
- Kelekçi, M. (2022). Okul öncesinde sanat eğitimini destekleme amacıyla hazırlanan araştırma modelinin okullar arasında karşılaştırılması. *Beykoz Akademi Dergisi*, 10(1), 145-157.
- Keser, N. (2018). Sanat metodolojileri: Sanat tarihi ve sanat eleştirisi. *Ütopya Yayınevi*.
- Kırıoğlu, O. T. (2005). Sanatta eğitim görmek, öğrenmek, yaratmak (3. baskı). Pegem Yayıncılık.
- Kırıoğlu, O. T. (2019). Sanatta eğitim: Görmek-öğrenmek-yaratmak (3. baskı). *Ütopya Yayınevi*.
- Koç, E. (2002). Görsel algı becerilerinin gelişimine yönelik örnek bir program modelinin hazırlanması ve anasınıfı çocuklarında görsel algı gelişimine etkisinin incelenmesi [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara].
- Koç, S. (2021). Okul öncesi dönemde artırılmış gerçeklik teknolojisinin kullanımı. *Tasarım Enformatiği*, 2(2), 59-64.
- Kol, S. (2011). Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 1-21.
- Kostelnik, M. J., Soderman, A. K., Whiren, A. P., & Rupiper, M. L. (2019). Estetik alan (D. Bayındır, Çev.). In E. Ahmetoğlu & İ. H. Acar (Eds.), *Gelişime uygun eğitim programı: Erken çocukluk eğitiminde en iyi uygulamalar* (pp. 280-312). Nobel Yayıncılık.

- Kurtođlu Erden, M., & Uslupehlivan, E. (2021). Dijital çağda değişen ebeveynlik rolleri: Teknoloji kullanımında anne-babalar rehber mi, engel mi olmalı? *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(51), 447-474.
- Kuzgun, H. (2019). Artırılmış gerçeklik teknolojisinin okul öncesi dönemde kullanımı: Durum çalışması [Yüksek lisans tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü].
- Lebuda, I., & Csikszentmihalyi, M. (2018). All you need is love: The importance of partner and family relations to highly creative individuals' well-being and success. *The Journal of Creative Behavior*, 1-15.
- Lee, K. (2012). Augmented reality in education and training. *TechTrends*, 56(2), 13-21.
- Leung, A. K. Y., & Chiu, C. Y. (2010). Multicultural experience, idea receptiveness, and creativity. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 41(5-6), 723-741. <https://doi.org/10.1177/00220221110361707>
- Maier, M. F., Greenfield, D. B., & Bulotsky-Shearer, R. J. (2013). Development and validation of a preschool teachers' attitudes and beliefs toward science teaching questionnaire. *Early Childhood Research Quarterly*, 28(2), 366-378. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2012.09.003>
- MEB. (2013). Okul Öncesi Eğitim Programı. https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195712275243-okuloncesi_egitimprogrami.pdf
- MEB. (2024). Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/guncellenenokuloncesiegitimprogrami.pdf>
- Memduhođlu, H. B., Uçar, R., & Uçar, H. İ. (2017). Örnek uygulamalarla eğitimde yaratıcılık: Yaratıcı okul, yaratıcı öğretmen. (Birinci basım). Ankara: Pagem A Akademi.
- Mercan, Z., & Kandır, A. (2019). Preschool teachers' opinions regarding STEAM approach in education. *Journal of Current Researches on Educational Studies*, 8(2), 15-28.
- Metin, Ş., & Aral, N. (2012). Dört-Yedi Yaş Çocuklarının Resim Gelişim Özelliklerinin İncelenmesi [The Study On Drawing Development Characteristics Of The Children Between Eighteen Months And Forty Months Old].
- Nayfeld, I., Brenneman, K., & Gelman, R. (2011). Science in the classroom: Finding a balance between autonomous exploration and teacher-led instruction in preschool settings. *Early Education & Development*, 22(6), 970-988. <https://doi.org/10.1080/10409289.2010.507496>
- Neill, P. (2013). Open-ended materials belong outside too. *High Scope Extensions*, 27(2), 1-19.

- Neumann, M. M., & Neumann, D. (2014). The use of touch-screen tablets at home and pre-school to foster emergent literacy. Griffith Institute for Educational Research.
- Ölçer, S., & Özdemir, D. A. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyleri ile 60-72 aylık çocukların fen öğreniminin karşılaştırılması. *Journal of Awareness*, 3(5), 837-856.
- Özden, Y. (2005). Öğrenme ve öğretme (Yedinci Baskı). Ankara: Pagem A Yayıncılık.
- Özer, N. Ö. (2014). Sanat eğitiminde materyal ruhu: Sabundan heykeller. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (43).
- Öztap, R., & Bartan, M. (2019). Okul öncesi eğitimde artık materyaller ile yapılan sanat etkinliklerinin çocukların geri dönüşüm farkındalık düzeylerine etkisinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 64-87.
- Parlakayıldız, I. (2020). 5-6 yaş çocuklarının izlediği çizgi filmlerin gerçeklik durumlarının incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü].
- Patterson, R. D., & T. C. Roy. (2009). Reviewing the Definition of Timbre as it Pertains to the Perception of Speech and Musical Sounds. Springer.
- Pehlivan, N. (2019). Sınıf öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyleri ile yaratıcılığı destekleme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi, Türkiye].
- Plucker, J. A., Beghetto, R. A., & Dow, G. T. (2004). Why isn't creativity more important to educational psychologists? Potentials, pitfalls, and future directions in creativity research. *Educational Psychologist*, 39(2), 83-96. <https://doi.org/10.1207/s15326985ep3902>
- Ramachandran, V. S., & Hubbard, E. M. (2003). Hearing colors, tasting shapes. *Scientific American*. http://cbc.ucsd.edu/pdf/SciAm_2003.pdf
- Rawat, K. J., Qazi, W., & Hamid, S. (2012). Creativity and education. *Academic Research International*, 2(2), 264-275.
- Roberts, A. (2012). A justification for STEM education. *Technology and Engineering Teacher*, 71, 1-4.
- Rohaya, D., Rambli, A., Matcha, W., Sulaiman, S., & Nayan, M. Y. (2012). Design and development of an interactive augmented reality edutainment storybook for preschool. *IERI Procedia*, 2, 802-807. <https://doi.org/10.1016/j.ieri.2012.06.174>
- Rolling, J. H. (2016). Reinventing the STEAM Engine for Art + Design Education. *Art Education*, 69(4), 4-7.

- Ruşçuklu, P. (2023). Yaşam temelli STEAM etkinliklerinin okul öncesi dönem altı yaş grubu çocuklarının yaratıcı düşünme becerisi üzerine etkisi. [Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Samsun, M., & Güven, İ. M. N. (2022). Sanat eğitiminin çocuk gelişimi üzerindeki etkileri üzerine. *İdil*, 99, 1597–1608. doi:10.7816/idil-11-99-06
- Sawyer, R. K. (2003). Emergence in creativity and development. In R. K. Sawyer, V. John-Steiner, S. Moran, R. J. Sternberg, H. Feldman, J. Nakamura, & M. Csikszentmihalyi (Eds.), *Creativity and development* (pp. 1–60). Oxford, England: Oxford University Press.
- Sayan, H. (2016). Okul öncesi eğitimde teknoloji kullanımı. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(13), 67-83. Formun Üstü
- Shaheen, R. (2010). Creativity and education. *Creative Education*, 1(3), 166-169.
- Shao, Y., Zhang, C., Zhou, J., Gu, T., & Yuan, Y. (2019). How does culture shape creativity? A mini-review. *Frontiers in Psychology*, 10, 1219.
- Sırmalı, E. (2020). Sanat eğitiminde algı çeşitliliğinin gestalt ilkeleri ile uygulanması. *Uluslararası Sanat Tasarım ve Eğitim Dergisi*, 1(1), 17-24.
- Siew, N. M., & Chong, C. L. (2014). Fostering students' creativity through Van Hiele's 5 phase-based tangram activities. *Journal of Education and Learning*, 3(2), 66–80. <https://doi.org/10.5539/jel.v3n2p66>
- Soylu, M. S. (2019). Artırılmış gerçeklik uygulamalarına yönelik eğitim programının okul öncesi öğretmen adaylarının tutum ve görüşlerine etkisi [Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Subramaniam, M., Hanafi, J., & Putih, A. T. (2016). Teaching for art criticism: Incorporating Feldman's critical analysis learning model in students' studio practice. *Malaysian Online Journal of Educational Technology*, 4(1), 57-67.
- Şahiner, D. (2022). Okul öncesi eğitimde STEAM eğitim yaklaşımından esinlenerek 5E öğrenme modeli ile fen uygulamaları: Bir eylem araştırması [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi].
- Şani, A. E. (2024). Sürdürülebilir Sanat Projesi. Erişim tarihi: [7 Mayıs 2024] <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/surdurulebilir-sanat-sergisi-sanatseverlerle-bulustu/3212881>
- Tabiin, A. (2020). Implementation of the STEAM method (Science, Technology, Engineering, Arts, and Mathematics) for early childhood

- development in Kindergarten Mutiara Paradise Pekalongan. *Early Childhood Research Journal*, 2(2), 36-49.
- Tam, C. O. (2018). Evaluating students' performance in responding to art: The development and validation of an art criticism assessment rubric. *International Journal of Art & Design Education*, 37(3), 519-529. <https://doi.org/10.1111/jade.12154>
- Taylor, R. (2005). Universal themes: Content and meaning in art and design education. In R. Hickman (Ed.), *Critical studies in art & design education* (pp. 85-94). Intellect.
- Terreni, L. (2015). Young children's learning in art museums: A review of New Zealand and international literature. *European Early Childhood Education Research Journal*, 23(5), 720-734. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2015.1104049>
- Trawick-Smith, J. (2018). Okul öncesi dönemde fiziksel gelişim ve motor gelişimi (H. Z. İnan, Çev.). In B. Akman (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim: Çok kültürlü bir bakış açısı* (pp. 211-239). Nobel Yayıncılık.
- TÜSİAD. (2017). 2023'e Doğru Türkiye'de STEM Gereksinimi. <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/9735-2023-e-dog-ru-tu-rkiye-de-stem-gereksinimi>
- Ültay, E., & Ültay, N. (2016). Okul öncesi eğitim için öğretim teknikleri ve materyal geliştirme. Ankara: Pegem.
- Ünal, F. (2018). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Sanat Çalışmalarını Değerlendirmesi. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 3(4).
- Ünlü, M. M. (2017). Sanat eğitimi ve görsel algı. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 5(13), 193-202.
- Vygotsky, L.S. (2004). Imagination and Creativity in Childhood. *Journal of Russian and East European Psychology*, 42(1), 7-97
- Walia, C. (2019). A dynamic definition of creativity. *Creativity Research Journal*, 31(3), 237-247.
- Wang, X. C., Benson, K., Eggleston, C., & Lin, B. (2019). A guided, exploration-based visual arts program for preschoolers. *Young Children*, 74(1), 72-82. <https://www.jstor.org/stable/26808898>
- Yaman, S. (2021). İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin görsel algılamaya düzeylerine Frostig Gelişimsel Görsel Algı Eğitim Programının etkisi [Doktora tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Türkiye].
- Yaşar, M. C., & Aral, N. (2010). Yaratıcı düşünme becerilerinde okul öncesi eğitimin etkisi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 3(2).

- Yeşilyurt, E. (2020). Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme: Tüm boyut ve paydaşlarıyla kapsayıcı bir derleme çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(25), 3874-3915.
- Yoleri, S. (2012). Çocuk ve çevre: Okul öncesi çocuklar arasında çevre bilinci oluşturma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (34), 100-111.
- Yüksel, Y. B. (2018). Okul öncesi çocuklarına uygulanan yaratıcılık eğitim programının çocukların yaratıcılık ve işitsel muhakeme becerilerine etkisi. [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Zembat, R., Tosun, D., Çalış, N. B., & Yılmaz, H. (2020). Okul öncesi eğitimde doğal ve artık materyallerin kullanımına yönelik öğretmen görüşleri. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 19-32.
- Zhou, J., Wang, X. M., Song, L. J., & Wu, J. (2017). Is it new? Personal and contextual influences on perceptions of novelty and creativity. *Journal of Applied Psychology*, 102, 180–202. <https://doi.org/10.1037/apl0000166>.